

PESA INTERNATIONAL JOURNAL OF SOCIAL STUDIES

PESA ULUSLARARASI
SOSYAL ARAŞTIRMALAR DERGİSİ

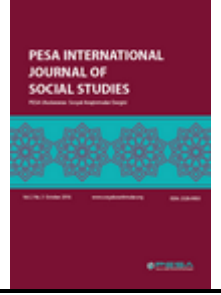
February 2018, Vol:4, Issue:1

Şubat 2018, Cilt:4, Sayı:1

e-ISSN: 2149-8385

p-ISSN: 2528-9950

journal homepage: www.sosyalarastirmalar.org

Çokkültürlülük Bağlamında Türkiye'nin Suriyeli Öğrencilere Yönelik Eğitim Politikası*

Turkey's Education Policy towards Syrian Students in the Context Multiculturalism

Abdullah Said ÖZCAN

Arş.Gör., Sakarya Üniversitesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü abdullahozcan@sakarya.edu.tr

<https://doi.org/10.25272/j.2149-8385.2018.4.1.02>

MAKALE BİLGİSİ

ÖZET

Makale Geçmişi:

Geliş 25 Aralık 2017
Kabul 15 Ocak 2018

Anahtar Kelimeler:

Geçici Eğitim Merkezleri, Kapsayıcı Eğitim, Çokkültürlülük.

© 2017 PESA Tüm hakları saklıdır

Türkiye, 2011 itibariyle yoğun bir şekilde ülkeye göç etmeye başlayan sığınmacıların kısa sürede ülkelerine geri döneceğini düşünerek sorunlar karşısında geçici çözümler bulmaya çalışmış fakat zaman geçtikçe Suriyelilerin kalıcı olacağı anlaşılmış ve sorunları çözmeye yönelik hukuki ve kurumsal düzenlemeler yapılmıştır. Türkiye'nin çözüm bulmaya çalıştığı sorunlardan birisi de sığınmacıların eğitimidir. Bu amaçla yapılan düzenlemelerle 2014'ten itibaren Suriyeli öğrencilere Geçici Eğitim Merkezlerinde (GEM) anadillerinde eğitim alma imkânı sağlanmıştır. 2016 itibariyle ise GEM'ler kapatılmaya başlanmış ve Türk okullarına geçiş süreci başlamıştır. MEB Suriyelilerin anadilde eğitim almalarına sıcak bakmamış fakat çokkültürlü eğitim kapsamında değerlendirdiği kapsayıcı eğitim modelini benimseyerek Suriyelilerin kültürel taleplerine duyarlı davranmıştır. Bu çalışmada Türkiye'nin Suriyelilere yönelik takip ettiği eğitim politikası Will Kymlicka'nın "Çokkültürlü Yurttaşlık" kuramı temel alınarak değerlendirilmiştir.

ARTICLE INFO

ABSTRACT

Article History:

Received 25 Dec 2017
Accepted 15 Jan 2018

Keywords:

Temporary Education Centers, Inclusive Education, Multiculturalism

Turkey was tried to find temporary solutions in the face of the problems of Syrian asylum seekers who began to migrate to the country intensively as of 2011, thinking that they would soon return to their country but as time went by, it was understood that the Syrians would be permanent and so made legal and institutional arrangements. One of the problems that Turkey tries to find the solution is education of asylum seekers. With new arrangements made for this purpose, By 2014, Syrian students were able to receive education at the Temporary Education Centers (GEM). However, by 2016, GEMs have started to be closed down and the process of transition to Turkish schools has begun. MONE has not approached positively to the Syrians to receive education in their mother language but has adopted an inclusive education model which MONE evaluated within the context of multicultural education and so has been sensitive to the cultural demands of the Syrians. In this study, Turkey's education policy towards Syrian children has been evaluated on the base of Will Kymlicka's theory of "Multicultural Citizenship".

Bu makale, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde Abdullah Sait ÖZCAN tarafından Ocak 2018'de savunulan "Çokkültürlülük Bağlamında Türkiye'deki Suriyeli Sığınmacıların Eğitim Sorunu" adlı Yüksek Lisans tezinden uyarlanmıştır.

GİRİŞ

Topraklarında yaşayan azınlıklara kültürlerini yaşama ve kendi dillerinde eğitim imkânı veren bir imparatorluğun varisi olan Türkiye Cumhuriyeti bir ulus-devlet olarak kurulmuştur. Ulus-devlet olma gereğince de ülkedeki farklılıkların tek bir kimlik içerisinde erimesi hedeflenmiş, ülkede mevcut diğer kimlikler görmezden gelinmiştir.

Yeni bir ulus yaratma projesini gerçekleştirebilmek için eğitim ve öğretimde birliği esas alan Tevhid-i Tedrisat kanunu ile de Türkiye'nin eğitim kurumları aynı kültürel değerlerle donanmış vatandaşlar yetiştirme amacına hizmet etmiştir.

Bazı araştırmalar ülkede hâkim olan ulusal kültür değerlerine göre ve resmi/ulusal dille yapılan eğitimde, farklı kültürel değerlere ve farklı ana dile sahip çocukların başarısız olduklarını ortaya koymuştur (Çiftçi ve Aydın, 2014: 198). Türkiye'de de benzeri bir olumsuzluk gözlemlenmektedir. Sadece Türkçe ile eğitime imkân tanınarak Türk kökenli olmayan öğrencilerin anadilinde eğitim alması engellenmiştir. Bu ise bazı etnik gruplarının Türk kökenli öğrencilere göre daha başarısız konuma düşmesine neden olmuştur.

Ulus devlet ideolojisinin zayıfladığı günümüzde, homojen bir ulus yaratma projesinin bir parçası olan bu tek tipçi eğitim anlayışı da sorgulanmaya başlamıştır. Dahası özellikle ABD, Avustralya ve Kanada gibi bazı çok etnikli ülkeler, ülke içinde yaşayan diğer kültürleri birer zenginlik olarak görmeye başlamıştır. Bu çerçevede azınlık kültürlerine ana dilde eğitim, etnik kültürü olumlama ve grup hakkı kavramı gündeme girmiştir (Kymlicka, 2006: 453-519).

2011'den bu yana Suriyelilerin yoğun göç akınıyla karşılaşan Türkiye, bu sığınmacılara yönelik açık kapı politikası uygulamış ve günümüzde sayıları 3.5 milyona yaklaşmıştır. Başlarda Suriyelilerin geçici olacağı düşünülmüş ve karşılaşılan sorunlar için kalıcı çözümlere ihtiyaç duyulmamıştır. Fakat günümüzde ülkelerindeki savaş bitse dahi Suriyelilerin büyük oranda Türkiye'de kalacağı düşünülmektedir. Suriye'ye dönenlerin ise Türkiye ile bağları büyük oranda devam edecektir. Bu sorunun farkına varan Türkiye, nüfusunun %5'ine yaklaşan nüfuslarıyla Suriyelilerin sorunlarına yönelik kalıcı çözümler üretmeye başlamıştır. Türkiye'nin Suriyelilere yaklaşımı, geleneksel olarak takip ettiği asimilasyon ya da dışlama politikasının yerini kültürel taleplere daha duyarlı bir politikanın aldığını göstermektedir.

Türkiye'nin Suriyelilere yönelik takip ettiği eğitim politikası da bu duyarlılıktan nasibini almıştır. Geleneksel olarak takip edilen ve aynı kültürel değerlerle donanmış vatandaşlar yetiştirmeyi hedef edinen eğitim politikası, yerini kültürel taleplere daha duyarlı olan kapsayıcı eğitime bırakmıştır.

Bu çalışmada Türkiye'nin Suriyelilere yönelik olarak takip ettiği eğitim politikası Kymlicka'nın "Çokkültürlü Yurttaşlık" teorisi çerçevesinde değerlendirilecek ve bu politikanın çokkültürlülük siyasetine uygun düşüp düşmediği ortaya konulacaktır.

Göçmenlerin Uyumuna Yönelik Politikalar

Göçün sonucu göçmenlerin yeni geldikleri ülkede sayısal azınlık konumuna düşmeleridir. Göçmenlerin yoksulluk, sayısal azlık, hukuki ve siyasi güçsüzlük, farklı kültüre sahip olma gibi problemleri vardır. Göçmenlerin bir ülkeye uyum sağlaması için olarak öne çıkan politikalar asimilasyon, entegrasyon ve çokkültürcülük olarak üç sınıfta toplanabilir. Her bir politikanın ise alt modelleri söz konusudur.

Azınlıkların kültürlerini ve kimliklerini egemen kültür içerisinde eritme olarak tanımlanan asimilasyon politikaları 1960'lara kadar hâkim yapısını sürdürmüş, bu tarihten itibaren de insan hakları söylemlerinin de genişlemesiyle eleştirilere maruz kalmış ve yerini entegrasyon politikalarına bırakmıştır. Entegrasyonun ise Türkçe karşılığı bütünleşme ve uyumdur. BMMYK entegrasyonu mültecilerin kendi kültürel kimliğinden vazgeçmeden ev sahibi topluma uyumu olarak tanımlamış ve bu sürecin ev sahibi ile misafirlerin karşılıklı çabalarıyla mümkün olacağını vurgulamıştır. Çokkültürcülük ise azınlıkların kendilerine has özelliklerinden taviz vermeden sistem içerisinde eşit haklara sahip olarak yer alabilmesi olarak tanımlanmıştır. Bu yaklaşımın temelinde ise herhangi bir kültürün başka bir kültür karşısında üstün olmadığı ve eşit haklara sahip olduğu anlayışı yatmaktadır (Çağlar ve Onay 2015: 45-55). İlk kez 1971'de Kanada'da bir devlet politikası haline getirilen çok kültürlülük, 70 ve 80'li yıllarda Avustralya, ABD, İsveç ve Hollanda tarafından benimsenmiştir. (Canatan, 2009: 83). Fakat burada Batı'yı tek bir model olarak ele almak doğru olmaz. Her ülke kendisine has şartlar altında azınlıkların kültürlerini tanımaya yönelik politika üretmiştir. Özellikle AB, insan hakları ile ulusal çıkarları arasında kalmakta ve ortak bir politika üretememektedir. (Güleç, 2015: 83). 1970'lerdeki ekonomik durgunluk, Berlin Duvarı'nın yıkılması sonrası göç akını ve 11 Eylül ve diğer terör saldırıları gibi olaylar işsizliğe ve korkuya sebep olmuştur. Bunun neticesinde göçmen aleyhtarlığı artışa geçmiştir. Bu gibi sorunlar güvenlik sorununu ön plana çıkarmış ve Avrupa toplumları mümkün olduğunca az sayıda ve kendilerine etnik anlamda yakın olan göçmenleri tercih etmeye başlamıştır. (Canatan, 1990: 2013). Batılı devletler kendi içindeki azınlıkların kültürel haklarını tanıma ve eşit haklar sağlama yönünde adımlar atarken diğer yandan sınır kontrollerini artırarak yeni göçmenlerin ülkelerine girmelerine engel olmaktadır.

Batı'nın farklı çok kültürcülük politikaları uygulamasından dolayı Doytcheva bu politikaları takip eden ülkeleri üç sınıfa ayırmıştır. Avustralya, Kanada ve Yeni Zelanda'yı güçlü çok kültürcü devletler, İngiltere, ABD, Hollanda, Portekiz ve İsveç'i ılımlı çok kültürcüler ve Almanya, Fransa, Avusturya, İspanya, Yunanistan ve İsviçre'yi de zayıf çok kültürcüler olarak tanımlamıştır. (aktaran Çağlar ve Onay, 2015: 58).

Kymlicka'nın Çokkültürlü Yurttaşlık Teorisi

Will Kymlicka'ya göre liberalizm tarihsel süreç içerisinde hoşgörüyü önceleyen teorisinin aksine baskıcı bir hale bürünmüştü. Evrensel değerler adı altında baskın grubun değerleri topluma dayatılmıştı. Böylece farklılığa izin verilmemişti. Liberal demokrasilerin uygulamada asimilasyon politikalarını tercih etmelerinin sebebini Kymlicka istikrar sağlama çabası olarak gösterir. Bu uygulamanın temelinde ise Mill'in görüşleri yatmaktadır. Mill'e göre ülke içinde istikrar için ortak bir kimlik gerekmektedir. Bu birliği sağlamak için de ilkel kalmış küçük grupların medeni olan büyük gruplara dâhil olması gerekmektedir. Fakat Mill'in görüşlerinin liberalizmi temsil ettiğini söylemek Kymlicka'ya göre hatalıdır. Çünkü liberal gelenek içerisinde birbirine aykırı görüşte olan düşünürler vardır. Örneğin Alfred Zimmern ve Lord Acton, Mill'in istikrar görüşüne karşı çıkmıştır. Sonuç olarak grup haklarını kabul etmemenin sorumlusu liberal gelenek değil istikrar adına pratikteki uygulamadır. (Kymlicka, 2015: 45, 106, 127).

Kymlicka etno-kültürel grup haklarını tanıyarak nasıl bir arada yaşayabiliriz sorusuna hoşgörüyü önceleyen liberal geleneği temel alarak bir cevap vermiştir. Ona göre Mill'in liberalizmi etno-kültürel grupların hak taleplerini karşılamaya yanaşmıyordu. Çünkü bu talepler liberal ilkelere aykırı olabilirdi. Kymlicka'ya göre ise liberal ilkelere karşı olan az sayıda etno-kültürel grup bulunmaktadır. Göçmen grupların ve azınlıkların çoğunun talebi liberal bir toplumda kültürel yaşantılarını koruyarak eşit katılım elde etmektir. Bu şartlar altında Kymlicka azınlık grupların kültürel taleplerinin karşılanmasının liberal ilkelere aykırı olmadığını savunur. Üyelerine baskı uygulayan az sayıdaki etno-kültürel grubun taleplerine ise kısıtlama getirmeyi savunur. Bu gruplara liberal olma zorunluluğu dayatılmaz. Kısıtlama üyelerine gruptan ayrılma hakkı tanımadığı ve görüşlerini dış dünyaya dayatmaya çalıştıkları zamanlarda geçerli olur. Bu grupların sorununu "içte kısıtlama dışta koruma" olarak adlandırdığı formül ile çözer. (Kymlicka, 2006: 469-74). Bu formüle göre bir grubun üyelerine karşı baskıcı tutumu kısıtlanabileceken gruba yönelik dış müdahaleler de önlenecektir. Bu teoriyle Kymlicka'nın yapmaya çalıştığı şey aslında liberalizmin yanlış uygulamalarını ortadan kaldırmaktır

Kymlicka kültürel kimlikleri tanıyan bir devletin liberal tarafsızlık ilkesine aykırı düştüğü yönündeki eleştirilere, liberalizmin tarafsızlık ilkesinin uygulamada mümkün olmadığını iddia ederek cevap verir. Ona göre hiçbir devlet kültürel kimliklere kayıtsız kalmaz. Tüm devletlerde hükümet kurumlarının işlemesi için bir ya da birkaç resmi dil gerekmektedir ve bu bir ya da birkaç kültüre öncelik tanımak anlamına gelmektedir. Çünkü dil kültürün bir parçasıdır. (Kymlicka, 2006: 480-82).

Kymlicka kültürel hak talebinde bulunan grupları ulusal azınlıklar, göçmen gruplar, tecrit edici etno-dinsel gruplar, metikler ve Afrikalı-Amerikalılar olarak beş başlık altında toplayan Kymlicka her bir grup için ayrı hukuki düzenlemeler önerir. Liberalizmin evrenselci yorumuna karşı çıkan Kymlicka, teorisinin İngilizce konuşulan dünya için geçerli olduğunu savunur. Örneğin ulusal azınlıklara dair önerilerinin doğu Avrupa ülkeleri ve Türkiye gibi ülkelerde geçerli olmadığını ve bu bölgeler için farklı bir teorinin gerekli olduğunu dile getirir. (Kymlicka, 2015).

Bu çalışmanın konusu Türkiye'deki Suriyeli sığınmacılar olduğu için burada Kymlicka'nın sadece göçmen ve metik gruplarına yönelik yaklaşımı incelemeye alınacaktır. Kymlicka göçmenleri yurttaş olabilme hakkına sahip olanlar olarak; metikleri ise kaçak göçmenler, konuk işçiler, mülteciler gibi bu hakka sahip olmayanlar olarak ele almaktadır.

Kymlicka'ya göre göçmenler ülkenin diline ve siyasi kurumlarına uyum sağladığı durumda vatandaşlık hakkına sahip olabilmelidir. Bu gruplar küçük ve dağınık halde yaşadıkları için ulus oluşturma dertleri yoktur. Zaten göçmenler entegre olmayı kabul ederek göç etmişlerdir. Resmi dil öğrenmeye karşı çıkmazlar. Talepleri bütünleşme sürecinde kültürlerine saygılı olunmasıdır. (Kymlicka, 2006: 491-4).

Metikler ise ülkede geçici olarak görülen ya da ülkeye yasa dışı yollarla gelmiş olanlardır. Ülkelerin genel politika bunları sınır dışı etmek iken onlar yurttaşlık statüsüne kavuşmayı talep etmektedir. Fakat metiklerin geri döneceğine ilişkin beklentiler boşa çıkmış durumdadır. Örneğin Almanya'da Türkler geri dönmemiştir. Kymlicka, metikler büyük oranda ülkede kalıcı olacakları için onları da göçmenler gibi düşünmek gerektiğini ve göçmenlere tanınan kültürel hakların onlara da tanınması gerektiğini savunur (Kymlicka, 2006: 500).

Kymlicka'ya göre liberal demokrasilerin göçmenleri asimilasyon çabası sadakatsizlik getirmiştir. Bu yüzden hoşgörü politikasının bugün savunulabilir tek yaklaşım olduğunu savunur. (Kymlicka, 2015: 17). Çokkültürlülüğü toplumsal birlik ve siyasi istikrar adına eleştirenlere ise çokkültürlülüğü kabul eden Kanada ve Avustralya'nın göçmenleri bütünleştirmede diğer ülkelere göre daha başarılı olduğunu göstererek cevap verir. Çünkü

göçmenler kendilerini tanıyan devletlere daha çok bağlılık duymaktadır. Göçmenlerden ulusal aidiyet değil devlete bağlılık duyması yani yurtsever olması beklenmelidir. (Kymlicka, 2006: 512-13; 2015: 44-45).

Liberal Çok Kültürlü Eğitim

Çok kültürlü eğitim de çok kültürlülük politikasının bir gereği olarak 1950'lerde ortaya çıkmıştır. Eğitim bir devletin azınlıklara bakış açısını gösteren en iyi göstergelerden birisidir. Çünkü asimilasyoncu yaklaşım azınlıkların ana dilde eğitimine izin vermezken çoğulcu yaklaşım anadilde eğitimi destekler. Çok kültürlü eğitimin amacı öğrencilerin dil, din, ırk, cinsiyet, yaş, sosyal sınıf, ekonomik düzey gibi farklılıklarına bakmaksızın eğitimden eşit derecede yararlanmaları sağlamaktır. (Günay ve Aydın, 2015: 2).

Gay, Banks, Nieto, Bennet ve Gorski gibi çok kültürlü eğitim üzerine çalışan isimler çok kültürlü eğitimi çeşitli şekillerde tanımlamıştır. Bu tanımların ortak noktalarında toplumdaki farklılıklara karşı saygıyı ve hoşgörüyü artırma, herkese eşit eğitim olanakları sunma, ırkçılığı ve asimilasyonu reddetme, kültürel çoğulculuğu sağlama gibi öğeler yer almaktadır. Bu amaçları sağlamaya yönelik verilen eğitim çok kültürlü eğitim olarak tanımlanmıştır. (Kaya ve Aydın, 2014: 33-51).

Ülkeden ülkeye uygulanan çok kültürlü eğitim modelleri incelemeye alındığında dört temel model karşımıza çıkmaktadır. Bunlar; geçiş modeli, idame modeli, zenginleştirici model ve kapsayıcı eğitim modelidir. Bu modellerden ilk üçünde farklı dildeki öğrenciler eğitime ayrı sınıflarda ve anadillerinde başlarken kapsayıcı eğitim modelinde aynı sınıfta ve resmi dille eğitime başlarlar. Fakat kapsayıcı eğitim modelinde dilleri farklı olan öğrencilerin taleplerine önem verilir.

Geçiş modelinde anadilinde eğitime başlayan azınlık öğrencilerinin kısa sürede egemen dile geçmesi amaçlanmaktadır. Yani ilk sınıflarda anadil ile eğitim söz konusudur ve amaç egemen dile geçişi kolaylaştırmaktır ve eğitimin ileriki dönemleri bu dille devam eder. Bu modelde egemen dile hâkim olan öğrencilere göre azınlık diline sahip olanların daha az başarılı olduğu gözlenmiştir. (Kaya ve Aydın, 2014: 58-60).

İdame modelinde öğrencinin anadilinin ve kültürünün güçlendirilmesi amaçlanmaktadır. Temel eğitimin en az %50'si anadilde yapılmaktadır. Bu modelde egemen dile geçiş daha uzun vadeye yayılarak öğrencinin anadilinde yetkin olması ve temel eğitimi daha iyi anlaması sağlanır. (Kaya ve Aydın, 2014: 61).

Zenginleştirici modelde ise azınlık dilinin sadece korunması değil topluma yaygınlaştırılması amaçlanır. Egemen dile mensup birisinin azınlık dilini öğrenmesi için imkânlar sağlanır. Bu sayede de toplumun birbirlerinin dilini öğrenerek eğitim alması sağlanarak çok kültürlülüğü kabul etmesi kolaylaşır. (Kaya ve Aydın, 2014: 66).

Anadilden egemen dile geçişin uzun vadeye yayıldığı eğitimlerde azınlık öğrencisinin daha başarılı olduğu gözlemlenmektedir. İki dilli eğitim modellerinin tamamında egemen dile geçiş sağlanır. Farklılık sadece sürecin nasıl işlediğindedir. (Kaya ve Aydın, 2014: 63).

Kapsayıcı eğitim modelinde anadili resmi dilden farklı olan öğrencilere ayrı sınıflar açılmaz. Farklı gereksinimlere sahip öğrencilere bu gereksinimlerine göre eğitim verilir ve bu sayede ayrımcılığın azaltılması hedeflenmektedir. Bu modelde öğrencilerin kültürel ihtiyaçları da bir gereksinim olarak değerlendirildiği için çokkültürlü eğitim modellerine dâhil edilmiştir. “O halde kapsayıcı eğitim yaklaşımına göre öğrenciler okulun gerekliliklerine değil, okullar öğrencilerin fiziksel, sosyal, duygusal ve kültürel ihtiyaçlarına adapte olmalıdır.” (Aktekin, 2017: 16).

Suriyeli Göçü ve Türkiye'nin Suriyeli Sığınmacılara Yönelik Politikası

Türkiye, 1951 Cenevre Sözleşmesine coğrafi sınırlama ile taraf olmuştur. Buna göre Avrupa dışından gelenler “şartlı mülteci” olarak tanımlanmaktadır. Şartlı mülteciler sığınmacı olarak kabul edilmemekte ve üçüncü bir ülkeye gönderilene kadar koruma sağlanmaktadır. 1980’li yıllarda başlayan komşu ülkelerdeki çatışmalardan dolayı Türkiye’ye Avrupalı olmayanların sığınma talepleri artmıştır. Bu kitlesel halde göç eden sığınmacılar Cenevre Sözleşmesine göre mülteci olarak değerlendirilmediği için hukuki sorunlar ortaya çıkmıştır. Bu sorunları çözmeye yönelik 1994’te bir yönetmelik çıkarılmıştır. “1994 Yönetmeliği doğrudan sığınma olaylarına ilişkin ilk genel düzenleyici belge niteliğindedir. Bununla birlikte yönetmeliğin dayandığı bir kanunun bulunmadığına da işaret etmek gerekir.” (Kaya ve Eren, 2014: 19-22). Bu yönetmeliğin 2011’de Türkiye’ye akın etmeye başlayan Suriyelilerin ortaya çıkardığı sorunları çözmeye yetmemesi üzerine kapsamlı bir kanuna ihtiyaç duyulmuş ve toplu sığınma olaylarına yönelik ilk kanun olan Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (YUKK) 2013’te yürürlüğe girmiştir.

Cenevre Sözleşmesi’ne göre Suriyeli göçmenler Avrupa dışından geldikleri için mülteci statüsünde değildiler. Başka bir ülkeye yerleştirelemeyecek kadar çok oldukları için de şartlı mülteci statüsünde değerlendirilemiyorlardı. Bu hukuki kavram boşluğunu doldurmak için kitlesel halde göç eden sığınmacılar için YUKK ile “geçici koruma” olarak adlandırılan yeni bir statü oluşturuldu. (Kaya ve Eren, 2014: 31).

Nisan 2013 tarihli Yabancılar Ve Uluslararası Koruma Kanunu'nun genel gerekçesi olarak şimdiye kadarki mevzuatın vize ve ikamet izinleri konusunda yetersiz olduğu, uluslar arası korumayla ilgili bir kanun bulunmadığı ve bu konunun idari düzenlemelerle yürütülmeye çalışıldığı gösterilmiştir. Ayrıca mevzuatımıza ilk kez Türk toplumu ve yabancılar arasında iletişimi mümkün kılacak olan uyum konusunun girdiği ifade edilmektedir. (GİGM, 2017). Ayrıca bu kanun ile Türkiye'deki göç politikalarını uygulamak ve yabancıların takibini sağlamak amacıyla Göç İdaresi Genel Müdürlüğü kurulmuştur. Türkiye'ye yönelik böyle büyük sayıda ve ani bir sığınmacı akını, göçmenlere yönelik altyapı yetersizliği olan Türkiye'de göç politikalarının gelişmesini sağlamış ve kapsamlı bir kanun çıkarılmasına vesile olmuştur. Suriyeli sığınmacılarla birlikte Türkiye göç tarihinde yeni bir sayfa açmıştır. Cumhuriyetin kuruluşundan 1980'lere kadarki göçler Türkleştirme ve homojenleştirme amacı güden devlet destekli olan göçlerdi. Bu göçlerde Türk soylu ve Türk kültürüne bağlı göçmenlerin ülkeye yerleşimi teşvik edilmiştir. 1980 sonrasında küreselleşmenin de etkisiyle Türkiye yabancı göçmenler için Avrupa'ya geçişte bir transit ülke konumuna gelmiş ve çevre ülkelerdeki karışıklıklardan dolayı mülteci akınıyla karşılaşmıştır. (İçduygu ve Biehl, 2012: 11-16).

İran devriminden sonra gelen yaklaşık 1 milyon İranlı sığınmacı ve Körfez Savaşı akabinde gelen 500 binin üzerinde Iraklı sığınmacı, sayıları çok olsa da Türkiye'de kalıcı olmayı düşünmemiş, Türkiye'yi transit ülke olarak kullanarak kısa sürede büyük çoğunluğu Batı ülkelerine gitmeyi başarmış ya da ülkelerine geri dönmüştür. (Şahin ve Düzgün, 2015: 179; akt. Danış, 2009: 17-18). Suriyeli göçmenler ise 7 yıldır Türkiye'de kalmakta ve her geçen gün daha da yerleşmektedirler. Savaş bitse dahi yarından fazlasının Türkiye'de kalacağı öngörülmektedir. Bu öngörüler ışığında Suriyeli mültecilere vatandaşlık verilmesi dahi tartışılmaya başlanmıştır. (Cnntürk, 2016).

Artık Türkiye toplumunun bir parçası olarak kabul edilmesi gereken bu sığınmacıların, ülkeye uyumunun sağlanması gerekmektedir. Fakat farklı bir kültürden gelen göçmenlerin yeni ülkeye uyum sağlaması çok kolay bir süreç değildir. "Göçmenler geldikleri ülkeye hemencecik adapte olacak pasif yaratıklar değildir." (Canatan, 2013: 140).

Türkiye Suriyelilerin ülkeye uyum sürecinde dışlayıcı ya da asimile etmeye yönelik bir politika yerine kapsayıcı bir politika tercih etmiştir. Bu tercih aynı zamanda cumhuriyetin benimsediği Araplara yönelik dışlayıcı politikadan da ayrılmayı ifade etmektedir. Cumhuriyetten bu yana Araplar, istisnalar haricinde Türk kültürüne yakın olarak görülmediği için ülkeye göçmen olarak da kabul edilmemiştir.

Çalışmanın bundan sonraki kısmında Türkiye'nin Suriyelilere yönelik benimsediği kapsayıcı politikanın eğitim alanına nasıl yansıdığı incelenecektir.

Suriyelilere Sağlanan Eğitim İmkânları

Suriyeliler göçün başladığı zamanlarda Türkiye tarafından geçici olarak görülmüş ve sığınmacılara yönelik uzun vadeli politikalar üretilmemiştir. Bu algı eğitim alanında da kendisini göstermiştir. 2012 yılının ortalarında yaptığı açıklamalarda zamanın Milli Eğitim Bakanı Ömer Dinçer mülteci çocuklara yönelik eğitimin kamp içindekilere yönelik olduğunu, derslerin kendi müfredatımıza göre verileceğini ve göçmen çocuklara Türkçe öğretme çabasında olmadıklarını belirtmiştir. (MEB, 2012). Göçmen akımının başlamasının üzerinden (Nisan 2011) ancak iki buçuk sene geçtikten sonra, 2013 sonlarında kamp dışındaki Suriyelilere yönelik eğitim çalışmaları gündemde yerini alabilmiştir.

MEB, 26 Eylül 2013'te yayınladığı "Ülkemizde Geçici Koruma Altında Bulunan Suriye Vatandaşlarına Yönelik Eğitim Öğretim Hizmetleri" genelgesi göçmenlerin geçici olduğu düşüncesinin değiştiğini ve uzun vadeli politikalar üretilmeye çalışıldığının göstergesidir. Genelge göçmenlere yönelik eğitim programının içeriğinin MEB kontrolünde Suriye Ulusal Koalisyonu Yüksek Eğitim Komisyonu tarafından hazırlanacağını ve Türkçe öğrenmek isteyen Suriyeliler imkân sağlanacağını ifade etmektedir.

MEB'in genelgesinden yaklaşık bir ay sonra 22 Ekim 2013'te Geçici Koruma Yönetmeliği (GKY) yürürlüğe koyulmuştur. YUKK'un 91. maddesine dayanan GKY uluslararası koruma talebi bireysel olarak değerlendirmeye alınamayanların hak ve yükümlülüklerini belirlemektedir. Bu yönetmelikle Suriyeli göçmenlere geçici koruma statüsü verilmiş ve sağlık, eğitim, çalışma, sosyal yardım ve tercümanlık hizmetleri sağlanmıştır. Eğitim hizmetleri başlığı altında göçmenlere diploma ve denklik belgelerinin verileceği ifade edilmiştir.

Göçmenlerin eğitim haklarına erişiminin üzerinden yaklaşık 1 yıl geçtikten sonra, 23 Eylül 2014'te, eğitim-öğretim konusunda yaşanan sıkıntıları çözmek amacıyla MEB tarafından "yol gösterici ve açıklayıcı bir düzenleme" yapılarak Yabancılar Yönelik Eğitim-Öğretim Hizmetleri Genelgesi yürürlüğe konmuştur (MEB, 2014). Bu genelge ile Suriyeli öğrencilerin belgeleriyle, belge bulamayanların ise sözlü veya yazılı sınav yoluyla denklik verilerek Türkiye'deki okullara kaydı mümkün olmuştur. Ayrıca kayıt için ikamet izni şartı kaldırılarak yabancı tanıtma belgesi yeterli görülmüştür. Öğrencilerin sene kaybını önlemek amacıyla barınma merkezlerinde ve dışında Geçici Eğitim Merkezlerine denklik verilmesi ve bu merkezlerde Türkçe öğretilmesi kararlaştırılmıştır. Yabancı öğrencilere ders araç gereci, burs ve yatılılık imkânları da imkânlar ölçüsünde sağlanmıştır. Geçici barınma merkezlerinde menşe

ülke müfredatına göre eğitim gören yabancıların denklik işlemlerinin de sınava tabi tutularak yapılması kararlaştırılmıştır.

2014'ten bu yana Suriyeli öğrenciler Arapça eğitim veren GEM'lere ya da devlet okullarına gitme hakkına sahiptirler. Fakat 2016 itibariyle Suriyeli öğrencilerin Türk eğitim sistemine dâhil edilmesine karar verilmiş, GEM'ler kapatılma sürecine girmiş ve 2019 itibariyle GEM'lerin tamamen kapatılması hedeflenmiştir. (MEB, 2016)

Aralık 2017 itibariyle sayıları 3,5 milyona yaklaşan Suriyeli sığınmacıların 1.044.000'nini 5-18 yaş grubunda Suriyeli çocuk oluşturmaktadır. Bu öğrencilerin 612.603'ü eğitime ulaşabilmiştir. Bunların 350.493'ü devlet okullarında, 253.513'ü Geçici Eğitim Merkezlerinde eğitim görmektedir. (AFAD, 2017; GİGM, 2017). Bu veriler okul çağındaki Suriyeli çocukların %40'ının okula gidemediğini ortaya koymaktadır. 2016 öncesinde ise Suriyelilerin okullaşma oranı %40'ın altındadır. (ERG, 2017: 10). Suriyeli öğrencilerin Türk eğitim sistemine dâhil edilmeye başlanması okullaşma oranını da ciddi şekilde artırmıştır.

2016 öncesi süreçte Türkçe eğitim diline ve müfredatına yabancı olan Suriyeli öğrenciler devlet okullarını daha az tercih etmekteydi. Türk öğrenci ve öğretmenlerde görülebilen Suriyelilere karşı ayrımcı tutumları da bu okulların az tercih edilmesinin bir sebebidir. (İstanbul Bilgi Üniversitesi, 2015; 3). "Suriyeli çocukların büyük bir çoğunluğu, teorik olarak Türkiye'deki devlet okullarına gidebilecekken, pratikte gitmiyorlar."dı. (Human Rights Watch, 2015: 13). Suriyeli öğrencilerin devlet okullarında zorunlu göç dolayısıyla sene kaybeden öğrencilerin sınıf arkadaşlarıyla uyumsuzluk yaşamaları, yalnızlık yaşamaları ve özgüven kaybına uğraması gibi psikolojik sorunlarının olduğu tespit edilmiştir. (Human Rights Watch, 2015: 25)

Görüldüğü gibi Suriyelilerin aniden ve çok sayıda göç etmiş olması önlenemez problemleri beraberinde getirmiştir. Suriye göçü göçmenlerin ihtiyacını karşılayabilecek bir altyapı oluşturması için Türkiye'yi teşvik etmiştir. Türkiye artık göç veren ve transit ülke olmasının yanında uluslararası göç alan bir ülke konumuna gelmiştir.

MEB, Suriyeli öğrencilerin tamamıyla Türk eğitim sistemine dâhil edilmesiyle birlikte bu öğrencilerin Türk okullarında karşılaşılabilecekleri sorunları azaltmaya yönelik çalışmalar yapmaktadır.

MEB, 2016-2017 eğitim-öğretim yılı itibariyle Suriyelilere yönelik olarak "Kapsayıcı Eğitim" modeline geçiş yapmıştır. Bu model UNESCO tarafından "öğrenenlerin farklı gereksinimlerine, onların eğitime, kültüre ve topluma katılımını artırarak ve eğitim sisteminin içindeki ayrımcılığı azaltarak cevap verme süreci" olarak tanımlanmaktadır. (Aktekin, 2017:

7). Bu eğitimin eğitimsel, sosyal ve ekonomik olmak üzere 3 ayrı gerekçesi vardır. Eğitimsel gerekçeye göre kapsayıcı eğitim öğrencinin yeteneğine ve ihtiyaçlarını göz önünde bulundurarak farklılaştırılmış ve çeşitlendirilmiş bir öğretim sunmaktadır. Böylece bütün öğrencilerin öğrenme sürecine katılımı hedeflenmektedir. Sosyal gerekçeye göre bu eğitim modeli daha adil ve kapsayıcı bir toplum için temel oluşturmaktadır. Ekonomik gerekçesi ise farklı öğrenci grupları için ayrı okullar kurmak yerine farklı öğrencilere bir arada eğitim veren okulların daha az maliyetli olmasıdır. Kapsayıcı eğitimin temel gerekçesi ise ayrımcılığı önlemektir. (Aktekin, 2017: 16).

Kapsayıcı eğitim modeliyle Suriyeli öğrencilere sadece Türkçe öğretmenin ötesine gidilerek ayrımcılığı önlemek ve öğrencilerin farklılıklarının göz önünde bulundurularak bir eğitim verilmesi hedeflenmektedir. Ayrıca MEB Suriyeli öğrencilere yönelik Arapça ve kültür dersleri açmayı planlamaktadır (MEB, 2016). Bu tutum Türkiye'nin Suriyelilerin kültürel taleplerine duysız kalmadığını ortaya koymaktadır

Sonuç

Kymlicka, göçmenlerin entegre olmayı tercih ederek göç ettikleri için ulus oluşturma taleplerinin olmadığını ve resmi dil öğrenmeye karşı çıkmadıklarını iddia etmektedir. Talepleri bütünleşme sürecinde dillerini ve kimliklerini unutmama gibi kültürel taleplerle sınırlıdır.

MEB'in Suriyeli öğrenciler için benimsediği kapsayıcı eğitim modeli ile Türkiye'nin Suriyelilere yönelik hoşgörülü ve çokkültürlü bir politika izlediğini söyleyebiliriz. Kapsayıcı eğitim modelini benimseyen MEB, Suriyeli öğrencilerin Türkçeyi daha iyi öğrenebilmeleri için GEM binalarını yoğun Türkçe öğretimi için kullanmayı planlamaktadır. Bu model, bu öğrencilerin dezavantajlı konumunu dikkate alarak bu öğrencilere aynı sınıf içinde farklı bir eğitim uygulama imkânı sunmaktadır. MEB ayrıca Suriyeli öğrencilere yönelik olarak müfredata seçmeli olarak Arapça ve kültür dersleri koymayı planlamaktadır. Bu yönleriyle kapsayıcı eğitim modeli MEB'in, Suriyelilerin kültürel taleplerini dikkate aldığını ve Suriyeli öğrencilerin Türkçe eğitime daha kolay bir şekilde uyum sağlaması için bir çaba içerisinde olduğunu göstermektedir.

Türkiye'nin (Suriyeliler özelinde olmak kaydıyla) Kymlicka'nın liberal çokkültürlülük teorisine uygun bir politika takip ettiğini söyleyebilmek için Türkiye'nin diline ve siyasi kurumlarına uyum sağlayan Suriyelilerin vatandaşlık alma hakkına sahip olması gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- AFAD. Barınma Merkezlerinde Son Durum Raporu, 2017. https://www.afad.gov.tr/upload/Node/2374/files/04_12_2017_Suriye_GBM_Bilgi_Notu.pdf erişim tarihi 08.12.2017
- Aktekin, Semih (Ed.). Sınıfında Yabancı Uyruklu Öğrenci Bulunan Öğretmenler İçin El Kitabı. Ankara: MEB Yayınları, 2017.
- Canatan, Kadir. "Avrupa Toplumlarında Çokkültürcülük: Sosyolojik Bir Yaklaşım", Journal of International Social Research 1.6.2009.
- Canatan, Kadir. "Avrupa Toplumlarının Göç Algıları ve Tutumları: Sosyolojik Bir Yaklaşım". *Sosyoloji Dergisi*, 2013, 3.27: 317-332.
- Cnntürk, "Erdoğan'dan Suriyeli Sığınmacılara Vatandaşlık Müjdesi". 02.07.2016. <https://www.cnnturk.com/turkiye/erdogandan-suriyeli-siginmacilara-vatandaslik-mujdesi> erişim tarihi 08.12.2017
- Çağlar, Ali ve Abdülkadir Onay. "Entegrasyon/Uyum: Kavramsal ve Yapısal Bir Analiz". Betül Dilara Şeker, İbrahim Sirkeci ve Murat Yüceşahin (drl.). Göç ve Uyum içinde. Transnational Press London, 2015.
- Çiftçi, Yasemin ve Hasan Aydın. "Türkiye'de Çokkültürlü Eğitimin Gerekliliği Üzerine Bir Çalışma". *SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2014, 33.1: 197-218.
- Danış, Didem. "Irak'tan Uzağa: 1991 Sonrası Dışarı Göç." *Ortadoğu Analiz* 1.6. 2009: 15-22. ERG, 2017. "Bir Arada Yaşamı ve Geleceği Kapsayıcı Eğitimle İnşa Etmek".
- GİGM. "Göç İstatistikleri: Geçici Koruma". 2017. http://www.goc.gov.tr/icerik6/gecici-koruma_363_378_4713_icerik erişim tarihi 08.12.2017
- Güleç, Cansu. "Avrupa Birliği'nin Göç Politikaları ve Türkiye'ye Yansımaları". *TESAM Akademi Dergisi*, 2015, 2.2.
- Günay, Rafet ve Hasan Aydın. "Türkiye'de Çokkültürlü Eğitim ile İlgili Yapılan Araştırmalarda Eğilim: Bir İçerik Analizi Çalışması". *Eğitim ve Bilim*, 2015, 40.178. <https://indd.adobe.com/view/6066c857-843a-4d49-b7e9-77f635a950cf> erişim tarihi 08.12.2017
- Human Rights Watch. "Geleceğimi Hayal Etmeye Çalıştığımda Hiçbir Şey Göremiyorum" Türkiye'deki Suriyeli Mülteci Çocukların Eğitime Erişiminin Önündeki Engeller – Kayıp Nesil Olmalarını Önlemek, 2015. <https://www.hrw.org/tr/report/2015/11/09/283247> erişim tarihi 08.12.2017

- İçduygu, Ahmet ve Kristen Biehl. “Türkiye’ye Yönelik Göçün Değişen Yörüngesi”. Kentler ve Göç: Türkiye, İtalya, İspanya, 2012: 9-72.
- İstanbul Bilgi Üniversitesi. Suriyeli Mülteci Çocukların Türkiye Devlet Okullarındaki Durumu Politika ve Uygulama Önerileri, 2015.
- Kaya, İbrahim ve Esra Yılmaz Eren. “Türkiye’deki Suriyelilerin Hukuki Durumu: Arada Kalanların Hakları ve Yükümlülükleri”. SETA, *Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı, İstanbul*, 2015
- Kaya, İlhan ve Hasan Aydın,. Çoğulculuk, Çokkültürlü ve Çokdilli Eğitim. Ankara: Anı Yayınları, 2014.
- Kymlicka, Will. Çağdaş Siyaset Felsefesine Giriş. Ebru Kılıç (çev.), İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2006.
- Kymlicka, Will. Çokkültürlü Yurttaşlık: Azınlık Haklarının Liberal Teorisi. Abdullah Yılmaz (çev.). Ayrıntı Yayınları, İstanbul, 2015.
- MEB. “Batılı Ülkelerden 2 Saat Az Ders Veriyoruz”. 2012 <http://www.meb.gov.tr/haberler/2012/03102012.pdf> erişim tarihi 08.12.2017
- MEB. “Demirci: GEM’ler Üç Yıl İçinde Misyonunu Tamamlayacak”. 2016. <http://meb.gov.tr/demirci-gemler-uc-yil-icinde-misyonunu-tamamlayacak/haber/11850/tr> erişim tarihi 08.12.2017
- MEB. “Demirci: GEM’ler Üç Yıl İçinde Misyonunu Tamamlayacak”. 2016. <http://meb.gov.tr/demirci-gemler-uc-yil-icinde-misyonunu-tamamlayacak/haber/11850/tr> erişim tarihi 08.12.2017
- MEB. “Yabancılarla Yönelik Eğitim-Öğretim Hizmetleri” Genelgesi. 2014. http://mevzuat.meb.gov.tr/html/yabyonegiogr_1/yabyonegiogr_1.html erişim tarihi 08.12.2017